

Sàtira i Humor en Medicina

CARICATURES DEL *CU-CUT!* (1)

Begonya TORRES i GALLARDO
Acadèmica corresponent

Avui iniciem la que vol ser una nova secció de la nostra revista. Anirem compartint algunes de les visions populars que des de sempre han acompanya la figura del metge. Des de l'Antiguitat el metge ha estat objecte de la sàtira des dels diferents àmbits: la literatura, el teatre, la filosofia, i, com no, la caricatura.

Personatges com Molière, Quevedo o Montaigne situaren en el centre de les seves obres la figura del metge. Però també la cultura popular agafà el metge o la malaltia com a motiu. Així, per exemple, en el llibre *Quatre Cents Aforismes Catalans* del Doctor Joan Carlos Amat, publicat el 1796, podem llegir un parell d'aforismes dedicats als metges:

“Gran cuydado lo Metge te del malalt que paga be.”

“Cerca sempre bon Doctor, y millor lo Confesor.”

El Dr. Oleguer Miró i Borràs, en la seva obra *Aforística Médica Popular Catalana* (1900) també recull diverses sentències dedicades al metges que inclouen les deus anteriors. Veiem tres nous exemples:

“Lo que'l metje èrra, cobri la tèrra.”

“Très cares te'l metje: d'àngel quand se'l necessita; d'home, quand no se'l necessita; y de dimoni, quand còbra.”

“Deu cura, y'l metje còbra.”

Així mateix, Joan Amades l'any 1936 dedicà una obra als metges i la medicina: *Oracioner i Refranyer Mèdic* (1936). Entre d'altres, hi podem llegir:

“De metge jove, cementiri ample.”

“Els metges fan com la pudor: per tot arreu es posen.”

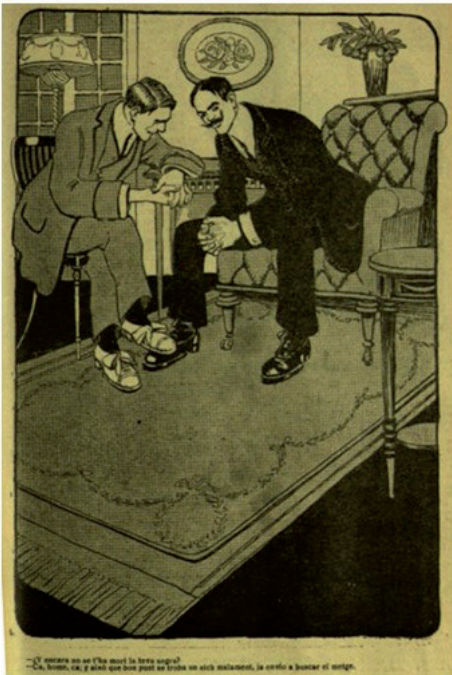
“Qui a metge està entregat tracta un botxí ben pagat.”

“Massa metges, mort segura.”

Com dèiem abans, tota aquest tradició la trobem reflectida en la caricatura. Parlem de caricatures mèdiques per fer referència a aquelles on apareix la figura del metge, o altres professionals de la salut, el malalt o la malaltia. En la nostra secció ens centrarem a mostrar les caricatures mèdiques que foren publicades a les revistes satíriques catalanes a principis del segle XX. En revistes com *¡Cu-Cut!*, *L'Esquella de la Torratxa* o *La Campana de Gràcia*, el metge a vegades és el centre de la sàtira, però en altres ocasions és el vehicle per a la sàtira política. Totes aquestes revistes es troben escanejades completes a l'Arxiu de Revistes Catalanes Antiques (ARCA) de la Biblioteca de Catalunya i són consultables en obert. Les caricatures que mostrarem procedeixen d'aquest Arxiu.

Totes les caricatures duen una llegenda que era com un petit acudit o història que acompanyava el dibuix. Ja no feia riure un dibuix deforme o exagerat, com passà en el segle XIX. Hi va haver un canvi de paradigma amb la irrupció de noves escoles, la més moderna de les quals fou l'alemanya. Els ninotaires catalans seguien aquesta escola on l'important era la psicologia dels personatges i de les pròpies situacions, així com un dibuix acurat. Com escrivia Junceda: “*L'humorista és el retratista d'ànimes. No solament d'ànimes de persona, sinó també de l'anima d'un gest. L'humorista fa com el poeta, vol expressar les coses de la terra materials i espirituals, visibles o invisibles, tristes o alegres, dolces o agres, delicades i aspres.*”

Veurem tot seguit algunes caricatures publicades a la revista *¡Cu-Cut!*. Les seves llegendes, en català prenormatiu, s'han transcrit per facilitar-ne la lectura. Totes tenen en comú la idea recurrent de que el metge en lloc de guarir fa emmalaltir o, fins i tot, mata.

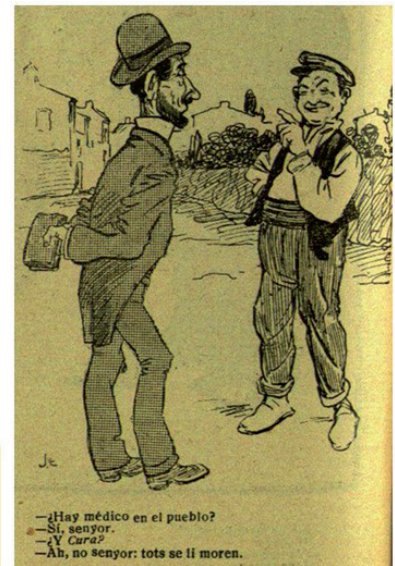
-¿Y encara no se t'ha mort la teva sogra?
-Ca, home, ca; y això que bon punt se troba un xich malament, ja envio a buscar el metge.

¡Cu-Cut!. Any 07, Núm. 338 (5 nov. 1908). p. 713

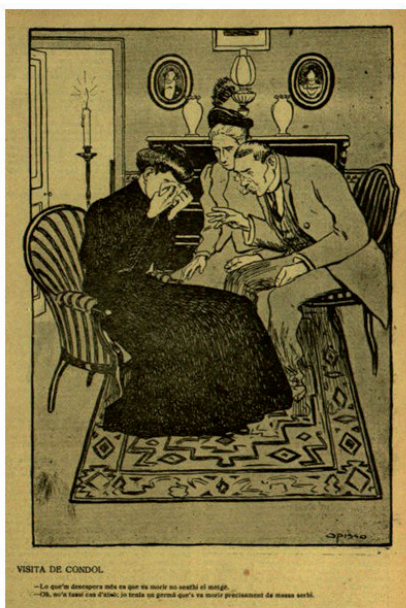
-¿Ahont viu el metge d'aquet poble?
-No n'hi hà.
-¿Y com vos ho arreglèu pera morirvos?
-Oh, ens morim de mort natural.

¡Cu-Cut!. Any 07, Núm. 338 (5 nov. 1908). p. 707.

-¿Hay médico en el pueblo?
-Sí, señor.
-¿Y Cura?
-Ah, no señor: tots se li moren.

¡Cu-Cut!. Any 07, Núm. 338 (5 nov. 1908). p. 706

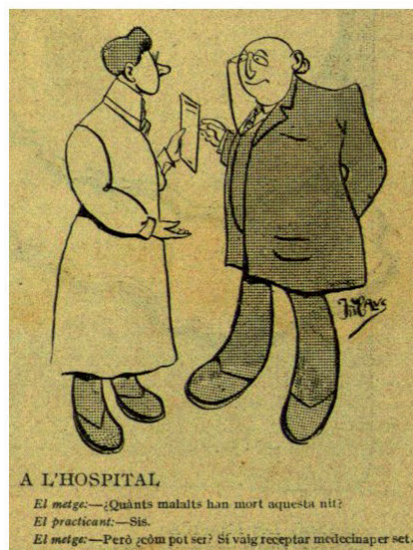

VISITA DE CONDOL
-Lo que'm desespera més es que va morir no senti el metge.
-Oh, no'n fassi cas d'això; jo tenia un germà que's va morir precisament de massa serhi.

¡Cu-Cut!. Any 06, Núm. 260 (8 maig 1907). p. 311.

VISITA DE CONDOL

-Lo que'm desespera més es que va morir no senti el metge.
-Oh, no'n fassi cas d'això; jo tenia un germà que's va morir precisament de massa serhi.

A L'HOSPITAL
El metge:—¿Quants malalts han mort aquesta nit?
El practican:—Sis.
El metge:—Però ¿còm pot set? Sí valg receptor medecina per set.

¡Cu-Cut!. Any 09, Calendari 1910. p. 50.

A L'HOSPITAL

El metge:—¿Quants malalts han mort aquesta nit?
El practican:—Sis.
El metge:—Però ¿còm pot set? Si vaig receptor medecina per set.